

נומברג על התישבות היהודית במסר

(קטע מרשימו הנרפאים בעתונות היהודית)

ההתישבות היהודית במסר היא כולה חולין שבחולין ואין בה רוממות־רוח ומערכי־נפש. היא איננה אפילו בנדר של רסיון לגבי ההתישבות בארץ־ישראל ואף ההתישבות בארנטינה טימי הברון הירש היה בה יותר אידיאליות מאשר בן שברוסיה. הדברים הם בתכלית הפשטות: בני־אדם רוצים לאכול. להחיות את נפשם והם בורחים מפני רעב וכליה. מטה־הקסמים של מנחם־מנדל שהעמיד את פרנסתו על בליטה — נשבר. אולם ישראל עם קשה־עורף הוא ועיקר עקשנותו ברצון־החיים דוקא ומהותם צריכים פרנסה הם פונים גם לעבודת ארסה. כי אין לך דבר העומד בפני ההכרח. אפילו ראשית־ההגירה היהודית לאמ־ריקה — (עיון בזכרונותיו של אב. קאהן) — היו בה יסודות אידיאליסטיים (עם עולם), אם גם ירענה שההגירה הזו לידתה בנורמים כלכליים. תנועות־ההסונים זקוקות לדגל והדגלים לשונם אידיאליסטית. ההסונים — דרכם נעשית אנדרלו־אסיה. אם גם נפשם למטרה ידועה ורק לקצב־הסנטינה יתלכדו למערכה אחת ההולכת לטישורים.

הפתוס הלאומי שפיעם את אנשי עם עולם ואשר איסן את רוחם של החתישבים בארנטינה להתגבר על המעצורים העצומים שעמדו על דרכם (ראה זכרונותיו של אלפרון). הפתוס הלאומי הזה הטצעיר את ההתישבות בארץ־ישראל על אף המכשולים — איננו בנמצא ברוסיה.

הפתוס הזה אסור לבוא בקהל כפרי־הסוא כי לא ניתן לו הכשר מרכסיסטי לכך. ומה שלא ניתן לו ברוסיה הכשר מלעילא — אחת דתו להיות צפוי להסתדר־פנים והתנוונות. נאום הדיקטטורה! מרת החולין שבתנועת ההתאכרות ברוסיה יש בה גם יתרון ידוע. אין אותה ההתלהבות היתירה הנוררת אחריה סמילא התאכבות. אולם כדאי לזכור, כי שנות־ההתישבות הראשונות כרוכים בהן ענויים ויסוריין לאין שיעור. וצריך במעין לניסת יישי בכדו לעמוד בפני החנמרות האלה. שליחיה־המתישבים היהודים קבלו בתרועה וצהלה את נאום הספורסם של קלינין. נדברתי אז עם אחד השליחים, יהודי שזקנו השחור סגורל ויריו טיובלות מעבודה והוא

יושב במושבה בגליל־אודיסה ובה 50 משפחה, שנאהזו כבר בקרקע לעבודה ולש־מיה ושהתי־חילו גם מסלקים מחובותיהם. אותו היהודי ספר לי, כי לפני שנתים ימים היה כל עם־לם צפוי להתפוררות. כי כולם היו מוכנים ומזר־מנים לזנוח את שדותיהם ולברוח במנוסה מבוהלת. אז עמד הוא וכמה מחברי־הועד בפרץ והיו מחזרים על המתישבים וטוענים לפניהם: הלא בושח וכלימה היא לכלל־ישראל אם נעזוב את שדותינו, ומה יאמרו הנזיים? קרקע ניתנה לנו, כי נחיה בה כאנוש עלי אדמות ולא רצינו בה. לא, אחי, אחריות גדולה רובצת על שכמנו — חזר היהודי על דרשתו — אחת אמרנו להנחיה, כי גם אנו יכולים לחיות על יגיע־כפינו ובלי עסקי־פרקסטיא ומסחר ולפיכך אנחנו חייבים לעמוד בפני הקשיום ויהי מה. אם נברח מזה אנה נשא את חרסת־ישראל?

והדברים האלה הועילו, כלומר בזכותם נתנברו על צוק העתים ושוב אין בני־המושבה הזו זקוקים לדרשות, כי משנתאחזו בנחלתם לא יעזבו את ביתם. אולם אותו היהודי השכיל לרביין, כי דרשה כזו הצילה את המושבה. אלא שאין להשמיע דרשות כאלה מעל ביסת־הועידה ומי שהשמיע פעם בגלוי שוב אינו ראוי להבחר לו־עוד כלשהו. והנה

כשבא לפניהם קלינין והשמיעם דברים הנכ־נמים אל הלב סיד ניצורה בהם התלהבות עצומה וכשאו אותו על כפים, כי אכן הצליח להגיד את אשר עם נפשם.

ההתישבות ברוסיה היא פרואית סכית ומחויין ואל נא תאטרו לבקש מה התרוססות רוח. היא קשה וכבדה כעמל־יוסם והרגנות כסרח־המדבר ללא הרים ובקעות, ללא יער ומעינות־מים. כל המושבות וכל היהודים מרצופיהם שוים — חומר סטטיסטי. עברתי בעשרות נקודות וכולן דומות זו לזו ואפשר היה לכלול אותן בשם אחד. בא יהודי נקובע את דירתו בזמלנקות, בכוכים שנחפרו בארסה ומתענה פז בימות־החמה ובימות־הגשמים. כל עבודה קלה — רתיסת־סיס, חרישו, תקיעת יתר בקרקע — מביאה עמה פצעים ויבלות. האינסמרוקטורים משמשים בהודאות אולם עד שלומדים דבר על בוריו עוברים בינתיים שבעה מדורי נהיגום. יושבת למשל, יהודיה עקשנית ובניה הנדולים כזמלנקה כזו — בעלה נשחט בימי־הפרעות — והנה אחד השנים הותזו שתיים סאצבעותיו והשני נחבלה לחיו והפעוסות שרויים בתח־לואים שונים, והבות — טרם נבנה על תלו וימות הגשמים והכסוד משמשים וכאים ורוח צפינית קרה מנשבת ובאה, והזמלנקה

סוזהסת ואפלה. הקש ספוד וכלו המטה סתנוללים ועל הקירות תלויות תמונות־הם של ערוצקי ורין — חוששני, כי היהודיה התמימה רואה בהן סגולה בדוקה לכל הפודעניות שיתרנשו ובאו עלוה — והרוח הברונית אינה נזהנת כבוד בקברניטי־הסהפכה והיא פורצת פנימה כיללת־מרי. והדלת — חלונות אינם בנמצא — פונה דוקא צפינה כדי להקל על הרוח להתפרץ לתוך הסאורה. טובטחני, כי משאינם בני ברית היו מרגישים בכך ולא היו קובעים דלת שפניה צפונה, אולם אדם ישראל אין שעתו סנויה לסלתא זמרתא ללמוד מאין תמצא הרוח החמימה והצוננת.

הנה לפניך מושבה שלא נקבו את שמה וסימנת. נקידה מספר טיני, פוורים אילו בתים שנבנו עד גטירה ושישמשו בימות החורף מרסה מקרה. אך רוב הבתים לא נגמר עדיין בנינם והם עומדים חשוכי־חלונות ונגית. אולם היהודי מתנורר כקר כנה. הרצפה טרם כוסתה קרשים והאס־ארסה סציצה בעיני־המר ועליה פוורים מעט תפוחי־ארסה. מעט קטה והתינוקת בני־שנתיים ושלוש משתעשעים כאות נפשם. העיקר הוא — התנור. היהודי חונך את שארית אונו וכל כשרונותיו וכלבד להעמיד את

התנור בתיקונו ובסילוואו. הלא ידוע לכם מה תיקר האקת־תנור בבית שנבנה למתצה וכחודי־חלונותיו נסתתמו כסטרטוטים וכחול־ידיהם ורגליהם של התינוקות הנלך סודי־סחסת־הקוד. והתנור — כרוכות בו צרות סצרות שונות. יש והוא סמלא את החדר עשן עד אפס מקום, וכל הנכנס — עינו כאילו ססתסאות ואינו רואה דבר סבעד העשן. ויהודים שכנים עומדים צפופים ובהרחבת לשון מיחדים את הרבור על אותו התנור ומנגחים זה את זה בהלכה.

טובה רב יתר היא הרפת שהבהמה עומדת בה. כאן האנרנוס בא והשיא את עצותיו כדת מה לעשות ברפת זו שתהא כנויה כסדרה והלכתה. כי כשם שהתנור גורם הנאה סרוכה כן נחשבת גם הפרה לכלל גדול בחיים, כי סמנה יתר להצלחת המשק.

בתים פוורים, בשדות מרחב, אדם ילד, בהמה, מחרשה כפתח־הבית, ומסביב אספיר־מדבר — הנה המושבה כנלולה הראשין. המושבות שנתבססו לחצאין סורגש בהן קצב נורמלי ורקמת־בראשית לסנטן־חיים, ויושבו סזמינים כבר — חזן לימים נוראים...